

ВПЛИВ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ЕКОНОМІЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПІДПРИЄМСТВА

РОМАНЧИК Т.В.,

к.е.н., доцент

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»
м. Харків, Україна*

ПАВЛЕНКО Є.В.,

студентка

*Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут»
м. Харків, Україна*

Щоб сьогодні успішно діяти на ринку, організаціям мало володіти матеріально-фінансовими ресурсами. На перший план виходять внутрішні можливості організації. Фірми обертають свої погляди не на вивчення конкурентів, клієнтів, посередників, постачальників або оточуюче середовище, а на самих себе, свої внутрішні можливості, які унікальні і властиві тільки даній фірмі. Це й визначає наявність потенціалу підприємства.

Наразі діяльність підприємства розглядається з точки зору використання й формування його потенціалу. Під потенціалом підприємства розуміють його реальну або ймовірну здатність виконувати цілеспрямовану роботу. Потенціал розглядають не тільки як наявність певних ресурсів на підприємстві, але й як можливість та вміння ефективно їх використовувати і забезпечувати певний результат для зацікавлених осіб.

У вітчизняній економічній літературі потенціал у широкому розумінні трактують як можливості, наявні сили, засоби, які можуть бути використані, або рівень потужності у будь-якому відношенні, сукупність засобів, необхідних для чого-небудь. Потенціал (від латинського *potentia* - сила) - джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути використані для вирішення будь-якої задачі, досягнення певної мети; можливості окремої особи, суспільства, держави в певній галузі [1]. Короткий словник іноземних слів під цим терміном розуміє “ступінь потужності (приховані можливості) у якому-небудь відношенні...”.

Отже, терміни “потенціал”, “потенційний” означають наявність у кого-небудь (будь-то окремо взята людина, первинний робочий колектив, суспільство в цілому) прихованих можливостей, що ще не проявилися, але можуть бути застосовані.

Стосовно підприємства «економічний потенціал» розглядається як одна із важливіших динамічних характеристик діяльності, яка одночасно відображає стан підприємства щодо вимог зовнішнього й внутрішнього середовища та використовується для оцінки його роботи. Інакше кажучи, підприємства використовують свій економічний потенціал як інструмент адаптаційного процесу, завдяки чому вони трансформують свою діяльність відповідно до мінливого зовнішнього (й/або внутрішнього) середовища.

Аналіз літературних джерел щодо терміну «економічний потенціал підприємства» доводить, що існують три основні підходи до визначення поняття:

- 1) потенціал розглядається як сукупність наявних ресурсів;
- 2) потенціал трактують як систему матеріальних та трудових факторів (умов, складових), що забезпечують досягнення мети виробництва;
- 3) потенціал визначають як здатність комплексу ресурсів підприємства виконувати поставлені перед ним завдання [2].

У всіх трьох підходах потенціал підприємства розглядається не як окремий компонент або розрізнені елементи, але як сукупність, система, комплекс ресурсів та факторів. Таким чином, у визначенні сутності економічного потенціалу підприємства просліджується системний підхід. До елементів потенціалу підприємства можна віднести все, що пов'язане з його функціонуванням і розвитком.

У даний час у економічному потенціалі підприємств неухильно зростає роль нематеріальних (неосяжних) активів - немонетарних активів, які не мають матеріальної форми та можуть бути ідентифіковані. Вони утримуються на підприємстві більше одного року з метою отримання економічної вигоди від їх використання в майбутньому та формують нематеріальні активи підприємства.

Нематеріальні активи – це активи, яким притаманна нематеріальна природа, вони фізично не зношуються, невичерпні, мають властивість само відтворення, а також здатні до тиражування [3, с. 119].

Відповідно до визначення, що міститься в Міжнародних стандартах оцінки, неосяжні (нематеріальні) активи являють собою інтереси, що містяться в нематеріальних об'єктах (навичках менеджменту та маркетингу, кредитних рейтингах, гудволі та різноманітних юридичних правах) або інструментах (товарних знаках, авторських правах, франшизах, патентах, контрактах).

Нематеріальні ресурси - це складова частина потенціалу підприємства, здатна забезпечувати економічну користь протягом відносно тривалого періоду. Відмітними рисами цих ресурсів є брак матеріальної основи здобування доходів та невизначеність розмірів майбутнього прибутку від їхнього використання.

Поняття „нематеріальні ресурси” використовується для характеристики сукупності об'єктів інтелектуальної власності. Основними економічними властивостями нематеріальних активів є такі:

- не мають матеріального змісту (або матеріально-речовинна форма яких не має істотного значення в процесі їхнього використання);
- забезпечують власникам права та привілеї;
- створюють для власників певну вигоду [2].

Нематеріальні активи є важливою складовою економічного потенціалу підприємства. Досвід передових країн свідчить, що ті підприємства, які володіють об'єктами інтелектуальної власності, мають конкурентні переваги і їх ринкова вартість може в декілька разів перевищувати балансову [3, с.8]. Активи, які засновані на знаннях, стають важливим фактором, який визначає розвиток сучасних компаній. Успішними компаніями є ті, які постійно здійснюють інновації на основі нових технологій, а також використанні знань, досвіду та навиків своїх працівників.

Протягом тривалого часу вони не визнавалися як об'єкти обліку, та реально існуючи, хоча і не в матеріально-речовинній формі, ігнорувались більшістю керівників. Незважаючи на це, нематеріальні активи мали велику цінність для підприємства [3, с.119].

Можна стверджувати, що цінність компанії все в більшій мірі генерується активами, які мають нематеріальну форму. Саме люди і знання, які вони мають, ноу-хау, здатність до інновацій, ліцензійні угоди, організаційна культура та інші нематеріальні активи стають найбільш важливими ресурсами для розвитку організації [4]. Важливим є питання їх впливу на процес забезпечення розвитку підприємства, посилення конкурентних позицій та зростання його ринкової вартості. Ці процеси викликають активізацію капіталовкладень у формування

нематеріальних активів підприємств. Але їх частка у сукупних активах на підприємствах України значно менше, порівняно із зарубіжними підприємствами. Незважаючи на позитивні тенденції зростання обсягів інвестицій в основні фонди та нематеріальні активи вітчизняних підприємств, їх частка в сукупних капітальних витратах залишається мізерною – на рівні 4% [5].

Сьогодні при відкритті любого виду бізнесу, кожен підприємець повинен розуміти ступінь важливості як матеріальної, так і нематеріальної складової. Створення та впровадження нових ідей, технологій і наукомісткої продукції гарантують підприємствам фінансову стабільність та отримання економічних вигід у майбутньому.

Цінність нематеріальних активів підприємств та організацій доводить тенденція переважання ринкової вартості підприємств та організацій над балансовою [3, с. 120].

Під балансовою вартістю підприємства розуміють вартість основних та оборотних коштів підприємства на певний час, яка розраховується як початкова вартість придбаного капіталу (об'єкта), за якою він обліковується в балансі за мінусом накопиченої суми зносу. Балансова вартість підприємства визначається як її чисті активи, власний капітал, тобто як різниця між сукупними активами і сукупними зобов'язаннями (боргами).

Ринкову вартість підприємства визначають як певну суму, яку можна отримати при продажу активів (власності) фірми на ринку. Основне припущення при визначенні вартості бізнесу ґрунтується на тому, що теперішня вартість дорівнює вартості майбутніх вигід, які отримує власник, володіючи даним бізнесом [5, с. 240].

Тому вплив нематеріальних активів на потенціал підприємства простежуються за фактом продажу, коли ціна підприємства багаторазово перевищує реальну вартість його активів. Ця різниця в ціні пояснювалася тим, що покупець усвідомлює значимість досягнутого рівня організації управління, компетентності та професіоналізму персоналу, ринку постійних покупців, новаторських програмних розробок [6].

Якщо брати до уваги ринкову вартість багатьох успішних компаній, то вона в мільйони разів перевищує їх балансову вартість. Ця різниця пояснюється наявністю нематеріальних активів. Роль нематеріальних активів у формуванні інвестиційної привабливості підприємств полягає у створенні сукупності внутрішніх позицій і перспектив, що сприяють розвитку конкурентних переваг підприємства.

Таким чином, можна стверджувати, що нематеріальні активи є потужним джерелом зростання вартості підприємства. Сьогодні нематеріальні активи,

якими володіє підприємство, стають набагато ціннішими ніж устаткування, обладнання, кошти, тим паче, що земельні, трудові, матеріальнотехнічні ресурси це сталі ресурси, а нематеріальні активи виступають саме тими активами, за рахунок яких можна підвищити ресурсний потенціал, інвестиційну привабливість, вартість підприємства [3, с. 128].

Тому ефективна діяльність і розвиток підприємства визначаються його потенційними можливостями, що характеризують його економічний потенціал. Оцінювання ринкової вартості підприємства як визначення його економічного потенціалу включає оцінювання не тільки його наявних ресурсів та їхньої здатності давати певний фінансовий результат, а й можливості розвитку, враховуючи нематеріальні фактори (нематеріальні активи підприємства), що стають вирішальними чинниками отримання конкурентних переваг підприємства на ринку.

Список використаних джерел:

1. Есипов А. А. Сущность и функции конкурентного потенциала на предприятии // Молодой ученый. — 2016. — №8. — С. 536-540.
2. Романчик Т.В. Конкурентний потенціал підприємства: сутність поняття [Електронний ресурс] / Т.В. Романчик, Є.В. Павленко // «Е-КОНОМІКА». Електронна збірка наукових праць – 2017. – № 1 (1). – С. 136-140.
3. Михайлова Л. І. Нематеріальні активи в складі ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств [Електронний ресурс] : монографія / Л. І. Михайлова, О. В. Киричок. - Суми, 2014. - 216 с.
4. Любенюк Н. О. Проблеми визнання інтелектуальної власності як елементу нематеріальних активів підприємства / Н. О. Любенюк // Фінанси, облік і аудит. – 2009. - № 4. - С. 263 – 269.
5. Мельник О.В. Формування нематеріальних активів та їх вплив на ринкову вартість промислових підприємств / О.В. Мельник // Маркетинг і менеджмент інновацій, 2013, №3. – С. 236-250
6. Романчик, Т. В. Оцінка конкурентного потенціалу підприємства та шляхи його підвищення / Т.В. Романчик, Курбатова // матеріали наук.-практ. конф., Харків, 2014р. : тези доповідей. – Х. : НАНГ України, 2014. – С. 44–45.
7. Романчик Т.В. Деякі аспекти захисту прав інтелектуальної власності в Україні / Т. В. Романчик // Збірник тез доповідей VI всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні питання організації та управління діяльністю підприємств у сучасних умовах господарювання», електронне видання. - Х. :НАНГУ, 2016. – С. 237-239. http://nangu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/12/Збірник_тез-Всеукраїнської-НПК_17.11.16.pdf